

ZESZYT HISTORYCZNY

ZIEŁONEGO SZTANDARU

O TADEUSZU KOŚCIUSZCE

na Mazowszu

 MUZEUM
NIEPODLEGŁOŚCI

Dodatek opracowany
przy współpracy
z Muzeum Niepodległości
w Warszawie

25 lat
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
MAZOWIECKIEGO

Muzeum Niepodległości
w Warszawie jest jednostką
organizacyjną Samorządu
Województwa Mazowieckiego

O Tadeuszu Kościuszcze na Mazowszu

W roku Tadeusza Kościuszki ogłoszonym przez Samorząd Województwa Mazowieckiego z okazji 230. rocznicy Insurekcji (1794 – 2024), organizowanych jest wiele imprez. Główny program przygotowało Muzeum Niepodległości wspólnie z Polską Fundacją Kościuszkowską. Galeria Malarstwa Historycznego Muzeum Niepodległości, nieposiadająca stałego jeszcze miejsca ekspozycji, w oczekiwaniu na przysposobienie tzw. działobitni w twierdzy Cytadela Warszawska, organizuje wystawy w różnych miejscach Warszawy i Mazowsza. Staramy się też o środki na zakupy, ostatnio na kolekcję znakomitych grafik Mariana Kratochwila (1906 – 1997), artyście kresowego tworzącego po II wojnie światowej na emigracji. Liczba wystaw Galerii zbliża się do czterdziestu. Przypomnijmy tytuły ostatnich,

zaprojektowanych przez Małgorzatę Karolinę Piekarską – kierowniczkę Działu Zbiorów: „Wiara i Nadzieja na zesłaniu” w Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej (17 września 2024 – 10 stycznia 2025); Hakob Mikayelyan, Grażyna Kostawska, Piotr Szalkowski, „Od Raławic (1794) do Radzimina (1920)” w Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 w Radzyminie, Oddział Muzeum Niepodległości w Warszawie (17 – 31 lipca 2024), Gminnym Centrum Informacji, Kultury, Sportu i Rekreacji w Długosiodle (1 – 17 września 2024); „Wszystko gra. As bierze raz. Z kartami w niewoli i na wolności”, Warszawa, Galeria Brama Bielańska (10 – 23 maja 2024); „Wszystko gra. Szach i mat. Szachy w drodze do Niepodległości”, X Pawilon Cytadeli Warszawskiej (17 maja – 23 sierpnia 2024).

W październiku na terenie Warszawy i Mazowsza organizowaliśmy kolejne, już 41. Międzynarodowe Sympozjum Kościuszkowskie. Garwolin, Sobolew, Żelechów, a nade wszystko Maciejowice, jak co roku gościły wykładowców z Polski i Europy, a także gości z Białorusi, z terenów związanych z urodzeniem i młodością Tadeusza Kościuszki. Leszek Marek Krześniak, prezes Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej zorganizował już w roku 230-lecia Insurekcji wiele ważnych koncertów, sesji popularno-naukowych i wystaw. Oprócz wyżej wymienio-

nych, dużym powodzeniem cieszyły się ekspozycje przedstawiające portrety ludzi tradycji kościuszkowskiej, wystawy pocztówek i telegramów z motywami przypominającymi Naczelnika i jego działalność na obu półkulach, artefakty związane z Górą Kościuszki w Australii i kulturem Tadeusza Kościuszki wśród Aborygenów.

Rocznice Insurekcji Warszawskiej (17 kwietnia 2024) przypomniano wielkim wydarzeniem plenerowym, przemarszem 230-metrowej, biało-czerwonej flagi sprzed pomnika Tadeusza Kościuszki do Grobu Nieznanego Żołnierza i dalej do Muzeum Niepodległości, gdzie odbyła się konferencja „230 rocznica powstania na Mazowszu”. Podobne marsze przygotowano przy okazji narodowego święta Stanów Zjednoczonych i Francji, krajów tak bardzo związanych z działalnością Tadeusza Kościuszki. Warto wspomnieć ostatnią wystawę przygotowaną przez dr. L. M. Krześniaka, która miała doskonałe podsumowanie wypowiedziane przez wicepremiera polskiego rządu podczas tradycyjnego Święta Ludowego w Proszowicach. Władysław Kosiniak-Kamysz w okolicznościowym przemówieniu, wydrukowanym później w katalogu wystawy *Od Raławic do Radzimina*, powiedział:

„Nowoczesny naród polski swoją tożsamość tworzył na polach bitew. Od zarania dziejów orężem zdoby-

wać musieliśmy własną niezależność, suwerenność i wolność. Tendencje obywatelskie niesłyszane przyśpieszenie zdobyły od czasów Insurekcji Kościuszkowskiej, kiedy naczelnik tego powstania sięgnął po warstwę chłopskie. Od Bitwy pod Raclawicami, gdzie szalę zwycięstwa przechylili kosynierzy, Tadeusza Kościuszkę nazywano chłopskim królem.

Tadeusz Kościuszko przywdziewając krakowską sukmanę zawarł ścisły związek braterstwa z chłopami, którzy stanęli z nim ramię w ramię. Te wydarzenia sprzed 230 lat dały impuls do tworzenia narodu świadomego swoich praw i obowiązków. Wiktorija raclawicka dała początek kształtowaniu się naszego narodu w oparciu o wszystkich obywateli: szlachtę, mieszczaństwo i chłopów. Był to proces długotrwały, burzliwy i bardzo trudny.

Zwieńczony został wielkim zwycięstwem pod Radzyminem, zwanym «Cudem nad Wisłą». Prawdziwie staliśmy się wtedy wspólnotą narodową – wszyscy mieszkańcy zaczęli być gospodarzami swojego państwa, Polski. Stanęli do jej obrony z Wincentym Witosem na czele. Wygraliśmy wolność naszej Ojcowizny, naszej Ojczyzny i naszej Europy. Od tej historycznej daty – 15 sierpnia 1920 roku możemy mówić, że jesteśmy stąd, że to nasza ziemia, nasz matczynik. Z tej ziemi wyrastają nasze korzenie”.

Tadeusz Kościuszko w czapce naczelnika - portret na koniu, autor: Hakob Mikayelian

Przy okazji sympozjum kościuszkowskiego, zorganizowanego w Warszawie i na Mazowszu prezentowaliśmy uczestnikom album związany z wojskiem Naczelnika. Wydawnictwo przewidziane jest do nieodpłatnej prezentacji w mazowieckich szkołach oraz placówkach oświatowych noszących imię Tade-

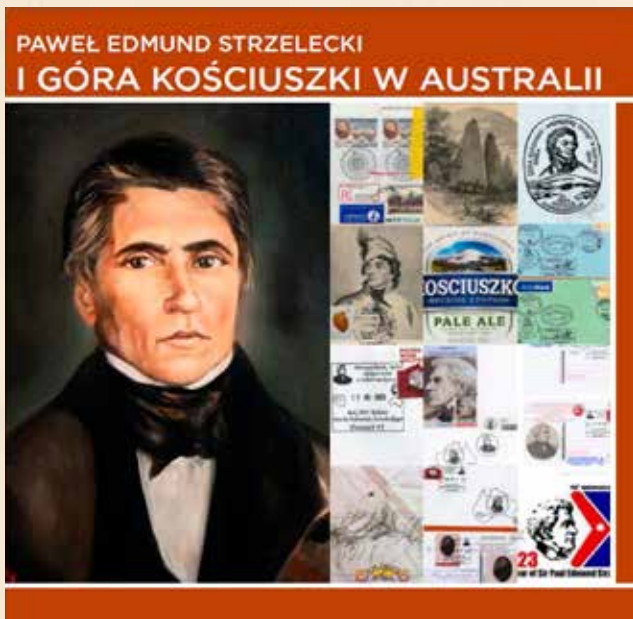
usza Kościuszki na terenie całej Polski.

Wciąż przypominać musimy dokonania Tadeusza Kościuszki.

Tadeusz Skoczek

Dyrektor
Muzeum Niepodległości
w Warszawie

Tadeusz Kościuszko na czele pierwszego powstania narodowego

Paweł Edmund Strzelecki i Góra Kościuszki w Australii,
katalog wystawy pod redakcją Leszka Marka Krześniaka i Tadeusza Skoczka

1792 rok, około 20 PAŹDZIERNIKA

Kościuszko po otrzymaniu dymisji z wojska, wyjeżdża z Warszawy do Puław, a następnie do Sieniawy – posiadłości Czartoryskich.

28 PAŹDZIERNIKA

Uroczyste obchody imienin Kościuszki w Sieniawie.

LISTOPAD

Z Sieniawy Kościuszko wyjeżdża do Lwowa, gdzie jest owacyjnie witany, a władze austriackie proponują mu stanowisko w armii, lecz odmawia przyjęcia.

17 LISTOPADA

Wyjeżdża do Zamościa, by odwiedzić dalszych znajomych.

5 GRUDNIA

Wysłano za Kościuszką rozkaz władz austriackich wydany w Wiedniu, nakazujący mu opuszczenie Galicji w ciągu 12 godzin. Powodem wydalenia było nadanie mu tytułu obywatela Francji, odmowa przyjęcia służby w armii austriackiej, a nade wszystko wielka popularność wśród społeczeństwa.

12 GRUDNIA

Kościuszko jako Baron Bieda przybywa potajemnie przez zabór rosyjski (Opole Lubelskie – Puławy) do Krakowa.

17 GRUDNIA

Po trzech dniach podróży przybywa do Wrocławia, skąd na Boże Narodzenie udaje się do Lipska – siedziby emigracji polskiej w Saksonii.

1793 rok, I POŁOWA STYCZNIA

Kościuszko z Lipska wyjeżdża do Francji z memoriałem dotyczącym współpracy w zakresie przeprowadzenia powstania w Polsce.

II POŁOWA STYCZNIA

Kościuszko spotyka się w pobliżu Holandii z naczelnym wodzem rewolucyjnym wojsk francuskich, generałem Charles'em Francois'em Dumouriezem. Po rozmowie z nim udaje się do Paryża, gdzie trafia jednak na burzliwy okres rewolucji francuskiej.

21 STYCZNIA

Król Ludwik XVI, jako zdrajca, zostaje publicznie zgilotynowany, co staje się powodem do zawiązania szerokiej koalicji antyfrancuskiej utworzonej przez Anglię, Holandię, Hiszpanię, państwa włoskie i Rzeszę Niemiecką (państwa niemieckie, Prusy i Austria).

MARZEC

Zdrada generała Dumourieza, który przechodzi z oficerami na stronę koalicji. W Paryżu władza żyrondyistów staje pod pręgierzem opinii jakobinów. Ujawniono przekupstwa, kradzieże i celowe szkodnictwo w wojsku. W rządzie kolejni rozmówcy Kościuszki są usuwani ze stanowisk, a nawet gilotynowani.

SIERPIEŃ

Po przejściu we Francji władzy przez jakobinów, wytworzeniu atmosfery powszechnej nieufności oraz rozpoczęciu wojny przez koalicję antyfrancuską i wybuchu powstania chłopskiego w Wandei, Kościuszko, nic nie uzyskawszy w Paryżu, wraca do Lipska.

POCZĄTEK WRZEŚNIA

Delegacja konspiracji krajowej zawiązana po II rozbiore Polski, podpisanym 23 stycznia przez Prusy i Rosję, zwraca się do Kościuszki o objęcie kierownictwa nad przygotowanym powstaniem, na co Kościuszko wyraża zgodę, uważając, że „odmówić posługi Ojczyźnie nie powinien”. Przystępuje więc z Hugonem Kołłątajem do opracowania aktu powstania.

10 - 11 WRZEŚNIA

W Podgórzu pod Krakowem Kościuszko ponownie spotyka się z przedstawicielem konspiracji krajowej, naciskającej na szybkie rozpoczęcie powstania ze względu na redukcję wojska i uznając przygotowanie powstania za jeszcze niewystarczające, poleca tylko dalsze prace przygotowawcze. Natomiast Józefowi Pawlikowskiemu, synowi kowala i jednemu z konspiratorów, oświadcza: „Za samą szlachtę bić się nie będę, chcę wolności całego narodu i dla niego wystawię tylko me życie”.

KONIEC WRZEŚNIA - PAŹDZIERNIK

Kościuszko, nie czując się bezpiecznie w ziemiach zabranych, gdzie był poszukiwany, udaje się do Włoch (Florencja, Piza, Rzym, Neapol).

POCZĄTEK GRUDNIA

W Rzymie odnajdują Kościuszkę wysłannicy z Warszawy, lecz okazuje się, że powstanie jeszcze nie jest przygotowane. Otrzymują więc dalsze instrukcje.

1794 rok, LUTY

Kościuszko przybywa do Drezna i wyznacza termin przygotowania powstania na 15 marca.

12 MARCA

Brygadier Antoni Madaliński, odmówiwszy redukcji podległej mu brygady kawalerii narodowej, wyruszył z Ostrołki na Kraków – wyznaczony na centrum wybuchu powstania, wywołując ruch wojsk rosyjskich zmierzających do zatrzymania go.

OKOŁO 15 MARCA

Kościuszko wyrusza z Drezna przez Pragę do Krakowa, by rozpocząć powstanie.

23 MARCA

Kościuszko przybywa do Wiatowic pod Krakowem, skąd wieczorem udaje się do domu generała Józefa

Wodzickiego w Krakowie, by przygotować ogłoszenie aktów rozpoczynających powstanie.

24 MARCA

Ogłoszony Najwyższym Naczelnikiem Siły Zbrojnej Narodowej na czas powstania Kościuszko składa przysięgę na Rynku Krakowskim, odbiera ją także od wojska oraz wydaje odezwy do wojska, obywateli, duchowieństwa i kobiet polskich.

1 KWIETNIA

Kościuszko wyrusza z wojskiem z Krakowa przez Mogiłę, Pleszów, Wadów, Kocmyrzów i staje obozem w Luborzycy, gdzie dołączają oddziały brygadiera Madalińskiego i wicebrygadiera Ludwika Mangeta oraz 6 Regiment Pieszy.

2 KWIETNIA

Kościuszko dokonuje reorganizacji zgrupowanych wojsk i awansuje oficerów.

3 KWIETNIA

Zgrupowanie Kościuszki wyrusza z Luborzycy i staje obozem w Koniuszy.

4 KWIETNIA

Dochodzi do pierwszej bitwy pod Raclawicami z częścią wojsk rosyjskich i pierwszego większego zwycięstwa Kościuszki, pobudzającego powstanie w Warszawie (17 kwietnia) i Wilnie (23 kwietnia). W bitwie szczególnie wyróżniają się kosynierzy.

5 KWIETNIA

Po bitwie, nocnym marszem, Kościuszko cofa się pod Kraków i staje pod Słomnikami, gdzie ogłasza „Raport narodowi polskiemu o zwycięstwie pod Raclawicami” oraz przywdziewa sukmanę chłopską na znak szacunku do chłopskich milicji, które przyczyniły się do zwycięstwa.

6 KWIETNIA

Kościuszko staje z wojskiem pod Bosutowem, bliżej Krakowa, gdzie organizuje obóz szkoleniowy.

7 KWIETNIA

Do Krakowa przybywają wysłane przez Kościuszkę, zdobyte pod Raclawicami, armaty rosyjskie, broń oraz jeńcy wojenni.

8 KWIETNIA

Uroczyste obchody zwycięstwa raclawickiego w Kra-

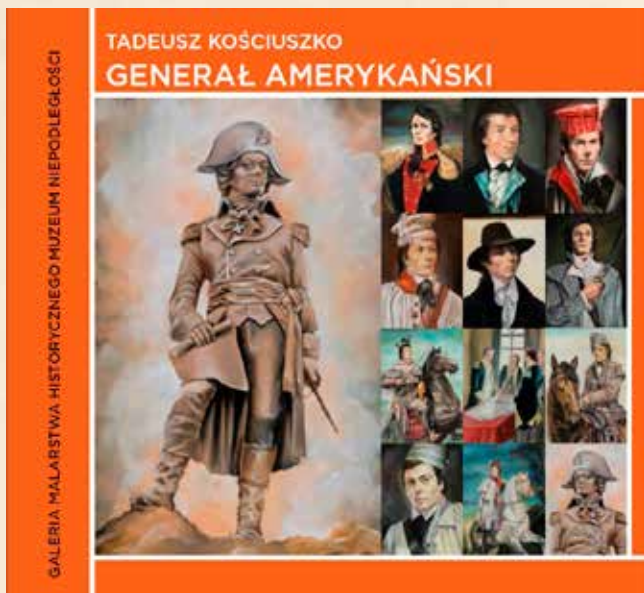
kwiecień z udziałem Kościuszki i dekoracja przez niego w katedrze na Wawelu szarfą oficerską kosynierów: Bartosza Głowackiego, Stanisława Świstackiego i Jędrzeja Łakomskiego za bohaterstwo na polu bitwy oraz mianowanie ich chorążymi Regimentu Grenadierów Krakowskich.

13 KWIETNIA

Tadeusz Kościuszko wydaje „Odezwę o względy dla walecznego Wojciecha Głowackiego”.

15 KWIETNIA

Kościuszko zarządza działania demonstracyjne na pograniczu z Prusami i pobór do wojska mężczyzn od 18 do 50 roku życia.

Tadeusz Kościuszko, generał amerykański, katalog wystawy pod redakcją Leszka Marka Krześniaka i Tadeusza Skoczka

17 KWIETNIA

Kościuszko podpisuje w obozie pod Bosutowem „Odezwę do Sandomierzan” wzywającą ich do broni.

17 - 18 KWIETNIA

Wybuch powstania w Warszawie, rozbicie i wyparcie ze stolicy wojsk rosyjskich wraz z carskim ambasadorem.

18 KWIETNIA

Kościuszko wydaje „Odezwę za włościanami o ulgę w pańszczyźnie i ludzkie z tymiż obchodzenie się”.

19 KWIETNIA

Kościuszko wydaje dwie odezwy nakazujące ulżenie doli chłopów, jako obrońców ojczyzny, zwalnianie ich od pańszczyzny i branie w opiekę.

22 - 23 KWIETNIA

Wybuch powstania w Wilnie – stolicy Litwy – pod wodzą płk. J. Jasińskiego i przyłączenie się Litwy do Powstania Kościuszkowskiego.

24 KWIETNIA

Zabezpieczywszy się od strony pruskiej Kościuszko rozpoczyna działania zaczepne przeciwko rosyjskiemu generałowi Denisowowi, blokującemu Kraków od wschodu.

25 KWIETNIA

Staje obozem pod Igołomią, gdzie dowiaduje się o zwycięskim powstaniu w Warszawie.

26 KWIETNIA

Wyruszywszy przez Wawrzyńcycze i Brzesko-Słomiane, przybywa pod Stare Brzesko nad Wisłą.

28 KWIETNIA

Staje obozem pod Witowem.

29 KWIETNIA

Przez Koszyce i Opatowiec przybywa do Winiar pod Nowym Korczynem, gdzie wojsko zatrzymuje się na kilka dni.

1 MAJA

Kościuszko podpisuje odezwę do Podlasiaków, wzywającą ich pod chorągwie Rzeczypospolitej.

2 MAJA

Ogłasza „Przestrogi o intrygach”, przypominające rodakom, że Rosja dotychczas pokonywała Polskę nie tyle orężem co intrygą, przewrotnością, podstępem i zdradą. Przestrzegając przed tym, odezwa wzywa Polaków do jednoczenia serc i umysłów, by wrócić Polsce wolność i niepodległość.

3 - 5 MAJA

Przez Wiślicę, Nowe Miasto Korczyn, Wójczę i Pacanów zgrupowanie Kościuszki przybywa pod Połaniec, gdzie organizuje kolejny obóz obronny.

7 MAJA

W obozie pod Połańcem Tadeusz Kościuszko wydaje uniwersał w sprawie włościańskiej, regulujący prawne

powinności chłopów, nadający im wolność osobistą, ograniczający pańszczyznę i nakazujący oświecanie ludu.

10 MAJA

W obozie pod Połańcem Kościuszko wydaje uniwersał o organizacji Rady Najwyższej Narodowej, mającej pełnić funkcję rządu powstańczego podporządkowanego Najwyższemu Naczelnikowi Siły Zbrojnej Narodowej. Dowiedziawszy się o pomyślnym przebiegu powstania na Litwie, Kościuszko w liście do księcia Franciszka Sapiehy, mianowanego przez niego generałem lejtnantem, pisał m.in.: "Niech nikt, kto cnotliwy, nie pragnie władzy. Złożono ją w moich rękach na ten moment krytyczny. Nie wiem, czym na tę ufność zasłużyłem, ale to wiem, że ta władza jest dla mnie jedynie narzędziem do skutecznej obrony Ojczyzny mojej i wyznaje, iż jej do końca tak szczerze pragnę jak samego zbawienia narodu".

13 MAJA

Odparcie szturmów wojsk rosyjskich na obóz pod Połańcem.

16 MAJA

Król pruski Fryderyk Wilhelm II ogłasza wojnę przeciwko powstaniu i rozpoczyna koncentrację wojska pod Szczekocinami.

18 MAJA

Generał Denisow odstępuje od oblegania obozu pod Połańcem i wyrusza pod Szczekociny, by połączyć się z wojskami pruskimi.

19 MAJA

Kościuszko wyrusza za Denisowem, zatrzymując się pod Sieczkowem. Nawiązana zostaje też łączność z dywizją generała Jana Grochowskiego, ściągniętą z Lubelskiego do Szydłowa. Pod Sieczkowem Kościuszko otrzymuje pierwszy list od króla Stanisława Augusta, który zapewnia go, że ojczyzny i narodu nie odstąpi nawet z powodu największego własnego niebezpieczeństwa, że jest zdecydowany dzielić szczęście i nieszczęście z narodem, a władnym i znaczącym będzie tylko w takim zakresie, jaki mu Kościuszko z narodem określi. Przy okazji żali się, iż pozbawiony majątków nie ma z czego żyć.

21 MAJA

Kościuszko staje obozem pod Borkowem, gdzie dołącza dywizja Grochowskiego. W odezwie do obywateli Polski i Litwy wyjaśnia funkcjonowanie najwyższych władz powstańczych.

25 - 26 MAJA

Przez Pińczów, Konary, Przyłek pod Wodzisławem Kościuszko przybywa do Jędrzejowa, gdzie następuje koncentracja wojsk do walki z Denisowem.

29 MAJA

Obozuje pod Krzęciami.

2 CZERWCA

Odbierając informacje o nieporozumieniach we władzach wileńskich, Kościuszko pisze patriotyczną odezwę do obywateli Litwy, wskazując na potrzebę wspólnego i zgodnego działania z narażeniem życia dla sprawy zbawienia Ojczyzny.

3 CZERWCA

Powraca do Jędrzejowa.

5 CZERWCA

Zgrupowanie Kościuszki wyrusza pod Szczekociny.

6 CZERWCA

Bitwa pod Szczekocinami. Armia pruska, wraz z Korpusem Denisowa pod naczelnym dowództwem króla pruskiego Fryderyka Wilhelma II, zadaje ciężkie straty wojsku Tadeusza Kościuszki, który zarządza wycofanie się wojska polskiego, które poniosło duże straty. T. Kościuszko zostaje lekko ranny w nogę.

7 CZERWCA

Przez Okszę Kościuszko cofa się pod Małogoszcz.

9 CZERWCA

Przez Chęciny dociera do Kielc.

10 CZERWCA

Staje pod Zagnańskiem.

11 CZERWCA

Obozuje pod Lipowym Polem.

13 CZERWCA

Minąwszy Szydłowic, zatrzymuje się pod Wysocikiem.

14 CZERWCA

Minąwszy Radom, obozuje pod Kozłowem.

Od Racławic (1794) do Radzymina (1920), katalog wystawy pod redakcją Leszka Marka Krześniaka i Tadeusza Skoczka

18 - 19 CZERWCA

Obozuje pod Jedlińskiem i Warką.

22 CZERWCA

Staje obozem pod Przybyszewem.

24 CZERWCA

Przez Goszczów przybywa pod Lewiczyn.

27 - 28 CZERWCA

Wystąpienia ludowe w Warszawie doprowadzają do samosądu i powieszenia kilku zdrajców – targowiczán, co zostaje przez Kościuszkę potępione w wydanej odezwie do mieszkańców stolicy.

28 CZERWCA

Kościuszko przez Grójec przybywa pod Gołków.

30 CZERWCA

Staje obozem pod Pracką Wólką, gdzie zajmuje się organizowaniem obrony na dalekich przedpolach Warszawy.

7 LIPCA

Dochodzi do pierwszych starć ze zbliżającym się nieprzyjacielem.

8 LIPCA

Przez Piaseczno i Służewiec zgrupowanie Kościuszki dociera do Raszyńa.

10 LIPCA

Kościuszko, pod naporem wojsk pruskich i rosyjskich,

zarządza generalny odwrót na linię umocnień połowych Warszawy, zakładając kwaterę pod Królikarnią.

11 LIPCA

Kościuszko dokonuje przeglądu umocnień połowych Warszawy i zarządza w nich dyslokację wojska. Dochodzi też do pierwszego spotkania Naczelnika powstania z królem Stanisławem Augustem Poniatowskim na Zamku, w obecności prezydenta Warszawy Ignacego Zakrzewskiego.

14 LIPCA

Pierwszy nieudany szturm wojsk pruskich na pozycje polskie pod Warszawą, od strony Młocin. Następnie wojska pruskie, w oczekiwaniu na sprowadzenie ciężkich dział oblężniczych, przechodzą do blokady miasta.

27 LIPCA

Wojska pruskie opanowują Wolę znajdującą się poza linią fortyfikacji połowych Warszawy.

2 SIERPANIA

Na propozycje króla pruskiego doradzające królowi polskiemu poddanie Warszawy, Kościuszko odpisuje, iż miasto nie znajduje się w takiej potrzebie.

12 SIERPANIA

Na Litwie kapituluje garnizon Wilna. Litewskie wojska powstańcze rozpoczynają wycofywanie się w kierunku Warszawy.

20 SIERPANIA

Wybuch Powstania Wielkopolskiego na tyłach wojsk pruskich, zgodnie z zaleceniem Kościuszki.

23 - 28 SIERPANIA

Odparcie serii ataków pruskich na pozycje obronne Warszawy.

29 SIERPANIA

Młody oficer pruski Wilhelm von Pannwitz w liście do brata, pisząc o niepowodzeniach oblężenia Warszawy i dużych stratach, stwierdził: „Nowe szanse Kościuszki są ponoć jak nowa regularna stwardza, a i te któreśmy wzięli, wzbudzają podziw. Umie on w zadziwiający sposób wykorzystać teren i nie ma ani jednego umocnienia, które by nie było wyraźnie osłaniane przez inne. Uważa się go, z dużą słusnością, za jednego z największych ludzi naszych czasów”.

5 - 6 WRZEŚNIA

Odwrót wojsk pruskich spod Warszawy, początek likwidacji oblężenia powstańczej stolicy.

9 WRZEŚNIA

Kościuszko wysłał z Warszawy, jako wsparcie powstańców wielkopolskich, generałów Dąbrowskiego i Madalińskiego z trzema tysiącami wojska, jednocześnie nakazując śledzenie wycofującego się spod Warszawy korpusu rosyjskiego generała Fersena. Zaczyna koncentrować siły do walki ze zbliżającym się korpusem generała Suworowa.

17 - 19 WRZEŚNIA

Wojska generała Sierakowskiego zostają pobite przez korpus generała Suworowa pod Brześciem i Terespołem, krzyżując zamiary Kościuszki.

19 WRZEŚNIA

Kościuszko przybywa do Siedlec, by pokierować dywizją generała Sierakowskiego, ale nie zdąża już zapobiec jej rozbiciu.

24 WRZEŚNIA

W odezwie do narodu Kościuszko stwierdza: „(...) to jest czas, w którym trzeba poświęcić wiele, żeby wszystko ocalić...”.

29 - 30 WRZEŚNIA

Kościuszko odwiedza obóz wojsk litewskich w Grodnie, pracując nad koordynacją działań przeciwko Suworowowi, po czym wraca do Warszawy.

5 PAŹDZIERNIKA

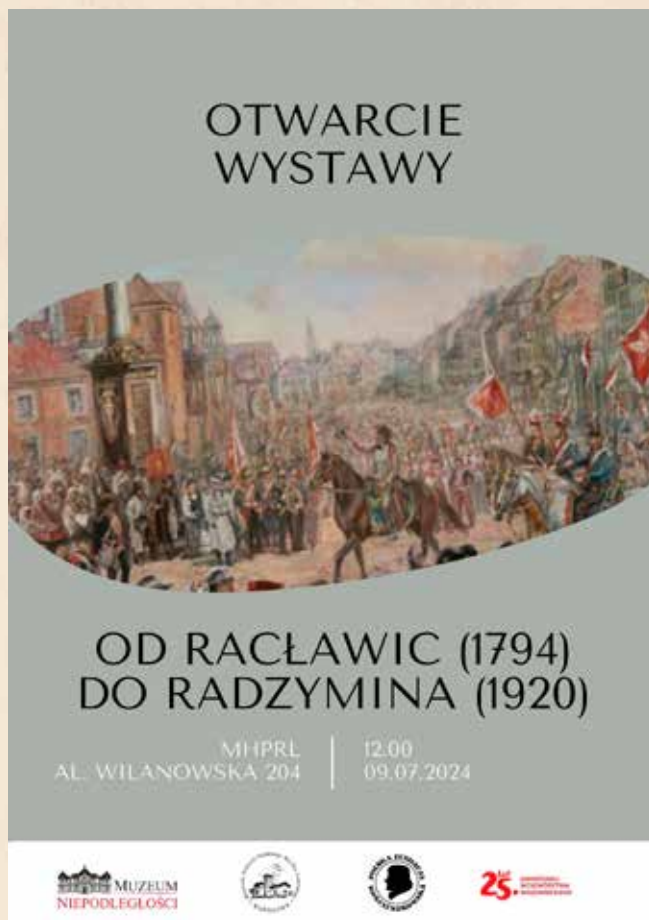
Tadeusz Kościuszko bierze udział w kolacji u prezydenta Warszawy wraz z H. Kołłątajem, I. Potockim, i gen. J. Zajączkiem.

6 PAŹDZIERNIKA

Po otrzymaniu wiadomości o rozpoczęciu (4 października) przeprawy przez Wisłę korpusu rosyjskiego generała Fersena w celu połączenia się z Suworowem, Kościuszko wyjeżdża z Warszawy do odbudowywanej dywizji Sierakowskiego, by powstrzymać Fersena. Dociera do dworu w Okrzei, gdzie odbywa się Rada Wojenna z udziałem gen. A. Ponińskiego.

7 PAŹDZIERNIKA

Po przejęciu dowodzenia Kościuszko wyrusza z wojskiem z Okrzei przez Żelechów do Korytnicy.

Plakat zapowiadający otwarcie wystawy poświęconej Tadeuszowi Kościuszce

9 PAŹDZIERNIKA

Po otrzymaniu posiłków z Warszawy Kościuszko wyrusza do Maciejowic, gdzie organizuje pozycję obronną, a w nocy wzywa generała Ponińskiego, stojącego z dywizją nad Wieprzem.

10 PAŹDZIERNIKA

Bitwa pod Maciejowicami zostaje zakończona niespodziewanie klęską wojsk powstańczych i wzięciem do niewoli ciężko rannego Kościuszki oraz innych generałów, oficerów i szeregowców.

Tekst: **Leszek Marek Krześniak,**
Tadeusz Skoczek

Foto na okładce: *Generał Tadeusz Kościuszko - w sukmanie,*
autor: **Hakob Mikayelyan**